महाराष्ट्र शासन

LSDGs in Maharashtra

Policy context, Action and Way forward

Dr. Mallinath Kalshetti, IAS (R),
Director & DDG, YASHADA

Anand Bhandari,
State Project Director, RGSA

Demographic overview

Total population 11.24 Cr

Women population 5.41 Cr.

(0-18)Child poplt'n 3.61 cr.

Average per GP population of the state works out to be around 2,204.

- State constitutes 9.3% of population of India and ranks second after UP
- The urban population constitutes 45.2% and rural population 54.8%.
- About 63 per cent of the State population belongs to working age group (15-59 years)
- Sex ratio in rural areas is 952 and in urban areas 903 **(Concern).**
- Literacy rate of the State is 82.3 per cent.
- The State has 36 districts, 2 are urban and 34 rural

Panchayati Raj in Maharashtra

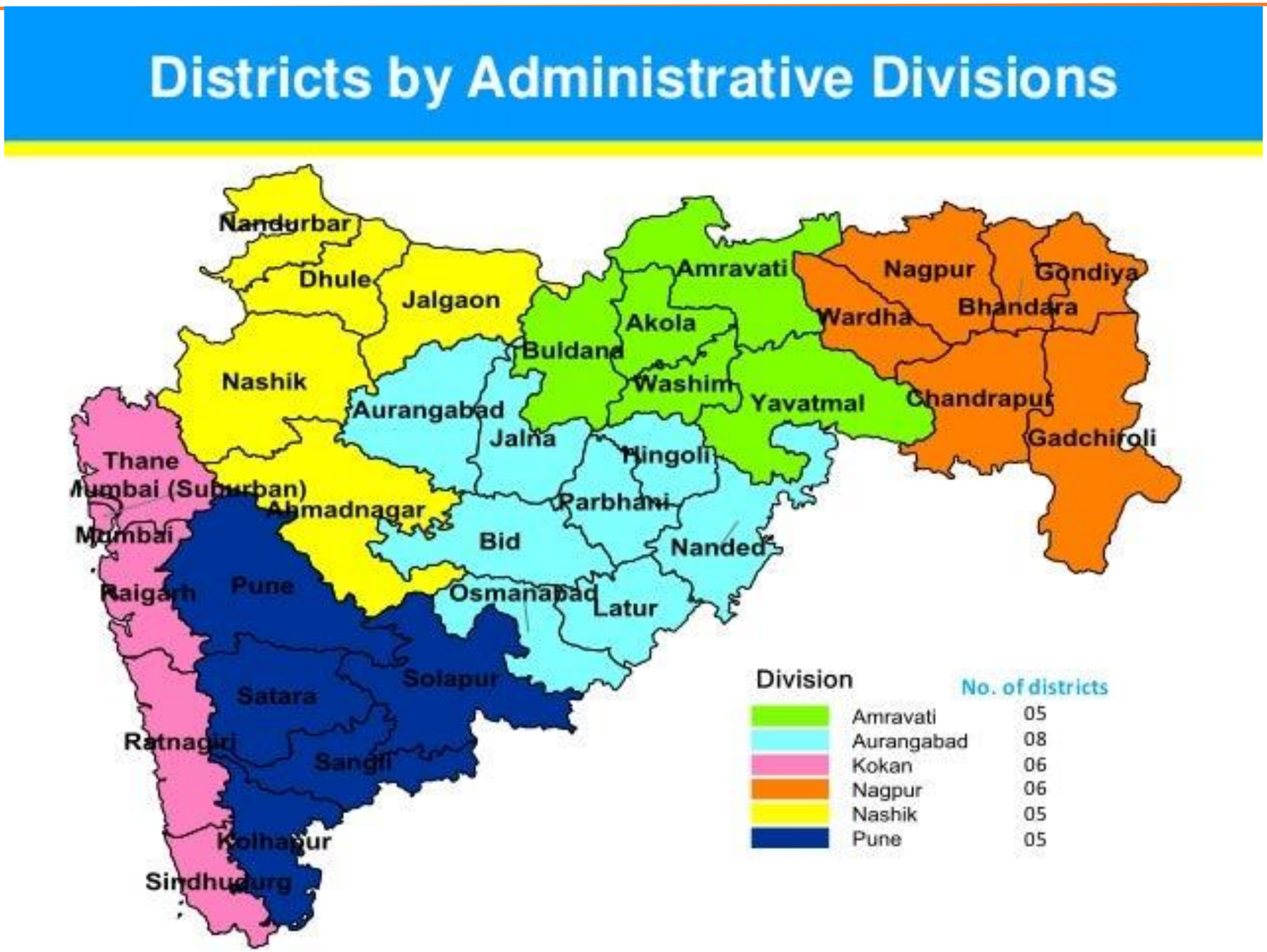

THREE TIER SYSTEM
DIVISIONS IN THE STATE - 6

DISTRICT PANCHAYAT - 34,
BLOCK PANCHAYAT – 351,

GRAM PANCHAYAT – 27868
PESA PANCHAYATS- 2890

Initiatives taken in the state for

SDGs

Overall Performance of Maharashtra in SDGs

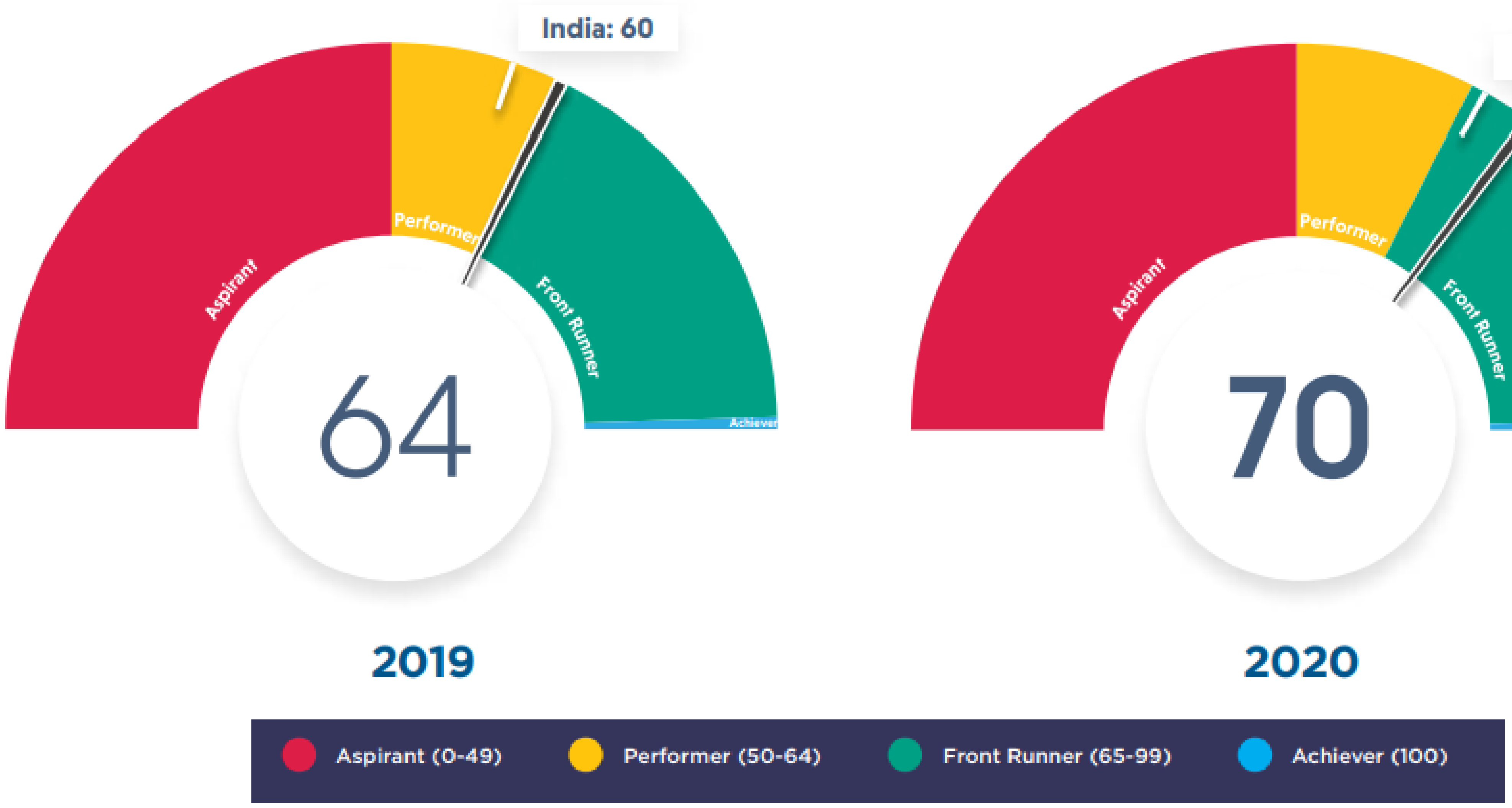

Performance of Maharashtra by SDGs

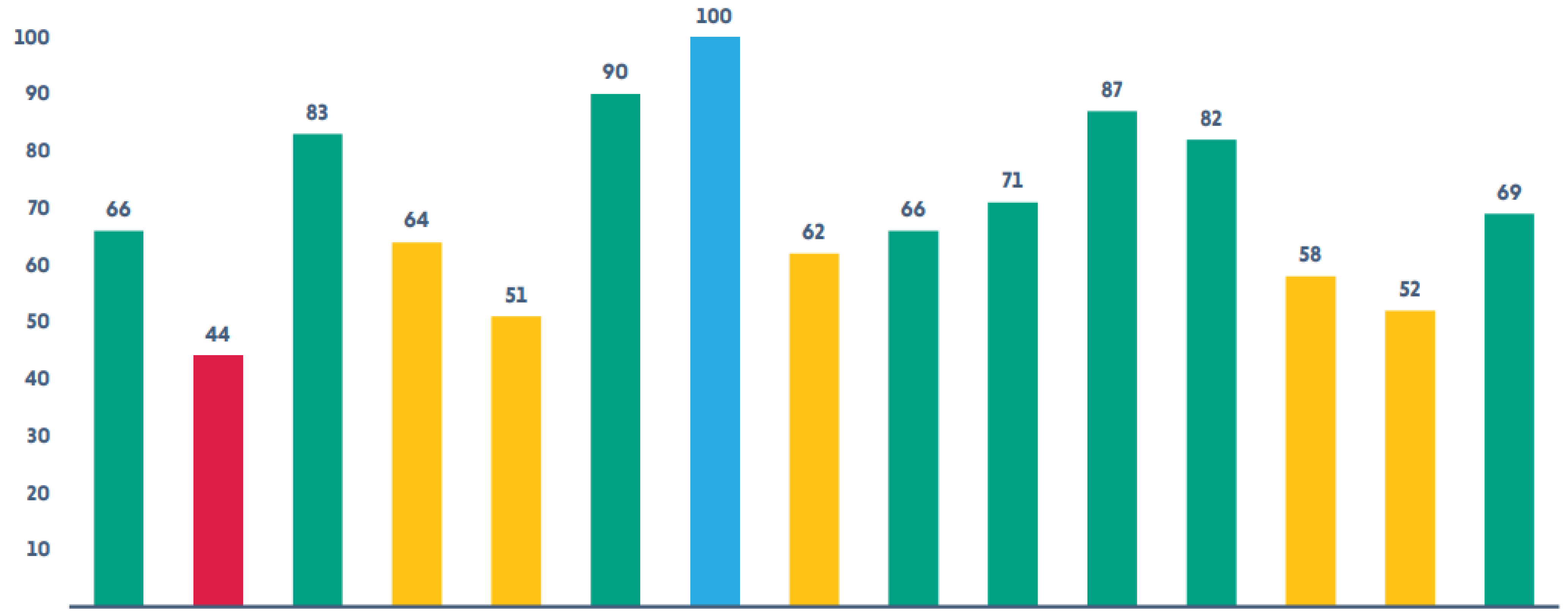

	SDG 1	SDG 2	SDG 3	SDG 4	SDG 5	SDG 6	SDG 7	SDG 8	SDG 9	SDG 10	SDG 11	SDG 12	SDG 13	SDG 15	SDG 16
2020	66	44	83	64	51	90	100	62	66	71	87	82	58	52	69
2019	47	34	76	65	41	93	82	70	59	70	45	71	50	85	72

PERFORMANCE BY SDGS

Aspirant (0-49) Performer (50-64) Front Runner (65-99) Achiever (100)

Vision 2030 for the state

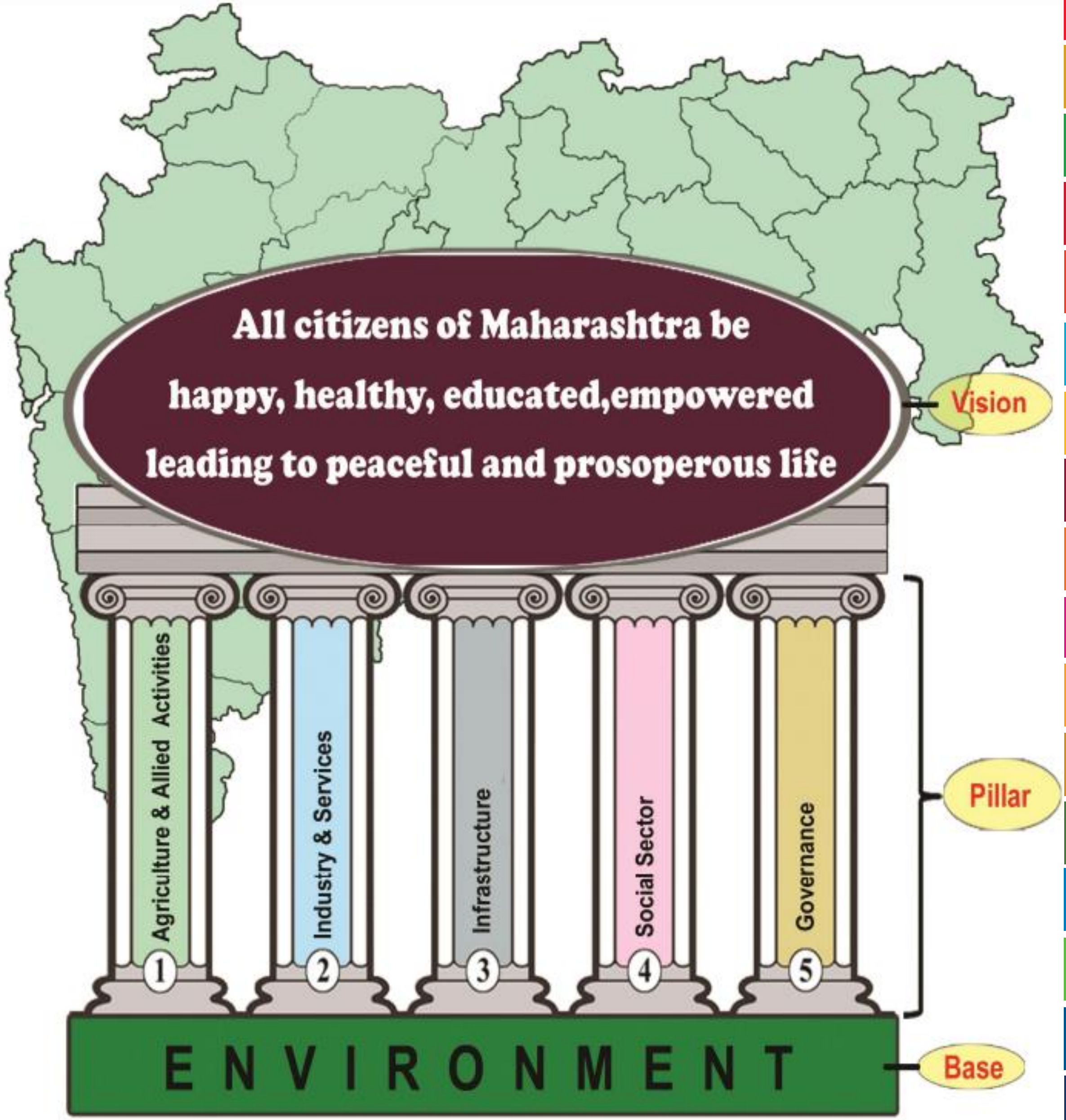

- ❑ Maharashtra has prepared a Vision 2030 document for SDGs in 2016 and submitted in 2017
- ❑ The fundamental principle of the vision is sustainable, balanced and all inclusive socio-economic growth of the State.
- ❑ Core five pillars of Vision 2030 are:
  - *Agriculture and allied activities*
  - *Industry*
  - *Infrastructure*
  - *Social Sector*
  - *Governance*
- ❑ Climate change has necessitated it to have environment as base for all the five pillars

Institutional arrangement for SDGs (Planning Dept)

- Sustainable Development Goals- Implementation and Coordination Centre (SDG-ICC)
  - On 3rd of December, 2020, Government of Maharashtra established 'Sustainable Development Goals- Implementation and Coordination Centre' (SDG-ICC) under the Directorate of Economics and Statistics of Planning Department

- SDG Centre in YASHADA, Pune
  - DoP issued GR on Nov 30, 2021 to establish SDG Centre in YASHADA, apex training institute of MH
  - It focuses on 3 areas- a. Training and workshops, b. Resource material preparation, c. Research including pilots, action research
  - Director, SIRD heads the Centre as Director of the Centre

- Thematic Committees (6) under the Chairmanship of Chief Secretary for review of SDGs
  - In line with the Vision 2030 Document, DoP, GoM issued GR on May 24, 2022 to guide and review progress on SDGs in the state
  - The 6 committees are a. Agriculture and allied activities, b. Industry, c. Infrastructure, d. Social Sector, e. Governance, f. Environment

Steps taken for SDGs in the state

Capacity Building

1% fund of District Annual Plan has been made available for the training and capacity building on SDGs at district level

Module for district and block officials developed by Yashada through SDG Centre

Women and child Centric SDG Module with UNICEF

Training of the officials

GoM has directed YASHADA to incorporate SDGs in the training modules for officers of Group I and II.

More than 1200 officials from Planning Department have received one day orientation on SDGs

Mapping of schemes

A separate tab has been made available on Maharashtra Plan Schemes Information Management System (MP-SIMS) for providing information about SDGs and targets relevant to the respective schemes

More than 1600 State level schemes have been mapped with SDGs and targets. Based on the analysis of this scheme mapping exercise, a report has been prepared which has been approved by the state government and will be published soon.

…..Steps taken Cont'd

Monitoring framework for SDGs

State Indicator Framework (SIF) has been finalised consisting of 237 indicators to track SDGs related progress at the state level.

Draft of District Indicator Framework (DIF) has been prepared by SDG-ICC which presently consists of 119 indicators.

Awareness generation

SDGs related important documents have been made available on the website of Planning Department

Accountability fixed

Nodal and supporting departments have been finalised for all the SDGs

Concerned Departments to form committee to look after implementation of the SDGs

SIF and DIF for the state: Summary

SIF

Sustainable Development Goals	Indicators
SDG 1	19
SDG 2	12
SDG 3	44
SDG 4	19
SDG 5	23
SDG 6	14
SDG 7	4
SDG 8	29
SDG 9	8
SDG 10	6
SDG 11	13
SDG 12	9
SDG 13	1
SDG 14	4
SDG 15	9
SDG 16	18
SDG 17	5
Total	237

DIF

Sustainable Development Goals	Indicators
SDG 1	14
SDG 2	10
SDG 3	17
SDG 4	14
SDG 5	11
SDG 6	7
SDG 7	2
SDG 8	12
SDG 9	7
SDG 10	3
SDG 11	3
SDG 12	2
SDG 13	1
SDG 14	2
SDG 15	2
SDG 16	12
SDG 17	
Total	119

Initiatives taken in the state for

Localising SDGs in PRIs

सशक्त पंचायत सतत् विकास

Institutional arrangement for LSDG (RDD-RGSA-SIRD)

- Expert Committee formed at SIRD, YASHADA under the Chairmanship of Director, SIRD
  - Committee consists of State Project Director, RGSA, SIRD Faculties, UNICEF representatives and external subject experts to devise SDG localisation strategies on CB needs, implementation framework including modelling and piloting, convergence efforts, documentation and monitoring mechanisms.
  - Committee meets every fortnightly
  - It proposes to create a 'knowledge network of experts for SDG localisation and Social Policy initiatives for the state' in partnership with UNICEF.

- SDG Centre in YASHADA, Pune
  - Director, SIRD heads the Centre as Director of the Centre
  - This centre coordinates efforts between DoP-Nodal Dept for SDG and RDD-Nodal dept for localisation of SDGs in PRIs

- Thematic Working Groups for SDG localisation
  - SIRD has formed working groups under each SIRD Faculty to work on 9 SDG themes.
  - Each working group is responsible for reviewing thematic modules, developing training plans and disseminating it to GPs through various trainings.

Thematic Evolution of SDGs in the State of Maharashtra

(2015)

RDD through YASHADA in partnership with UNICEF piloted Child Friendly Panchayat in 9 GPs from 3 districts

(2018)

RDD issued GR to conduct Bal Sabhas for GPDP planning. State has Bal Panchayats formed in many GPs.

(2019)

RDD issued guidelines for taking pledge and resolutions in Gram Sabha on adopting child rights

(2020)

State under RGSA has created pool of 142 Master Trainers in all the district on child and gender friendly panchayats

(2021)

In view of the SDGs, RDD issued GR on Sep 30, 2020 to pilot a Block model in partnership with UNICEF aiming at making GPs-

- Child Friendly Panchayat
- Gender Friendly Panchayat
- Socially Secured Panchayat

(2022)

RDD issued letter on Apr 8, 2022 to conduct Bal Sabhas in all GPs to ensure child participation in governance and decision making

Thematic Sankalp by GPs in the state

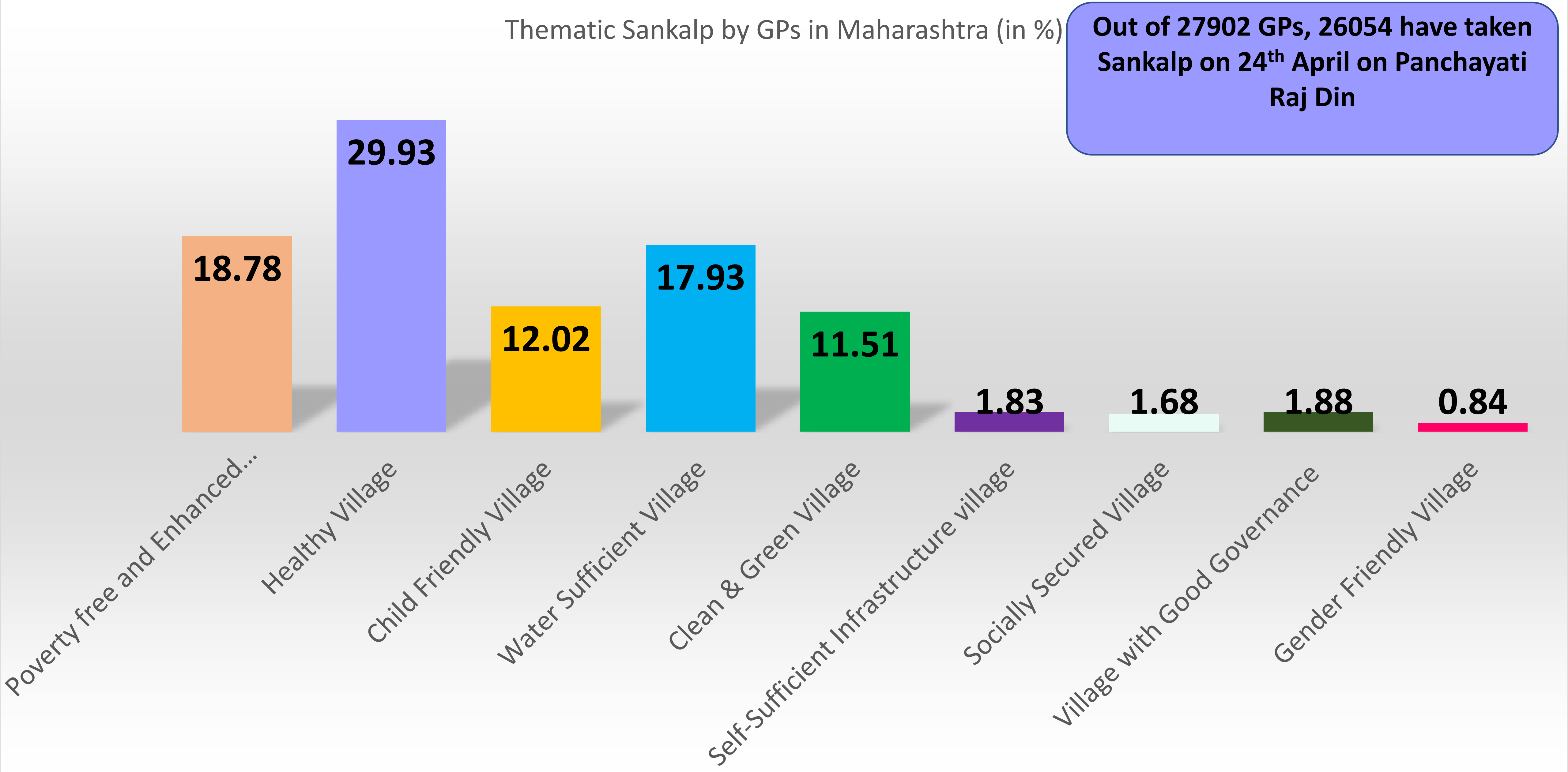

Actions taken for LSDG

Iconic Week Celebration

- Iconic Week Celebrated in all Districts between 11th April to 17th April,2022
- workshops on Sustainable Development Goals (SDGs) were organized for Elected Representatives and officers at district and taluka level.
- Monthly Meeting were organized in all the Gram Panchayat.
- Poster competition based on SDGs 9 themes was organized for students and villagers in each gram panchayat.

Panchayati Raj Din

- On Panchayat Raj Day, Gram Sabha and Bal Sabha were organized in every Gram Panchayat.
- GPs has taken SANKALP and passed resolution on LSDG themes in Gram Sabha
- The ‘Sankalp’ uploaded on Vibrant Gram Sabha portal
- The best posters selected - awarded and these posters were displayed for citizens
- Awareness generation through poster making in schools/GPs

Other Initiatives

- LSDG component is mandatory in all the trainings of SIRD including trainings of Officials and Elected Representatives
- No Cost, Low Cost activity mapping for all 9 themes
- Scheme mapping exercise against each target is being carried out
- Organised workshop on resource and localisation mapping and PDI preparation
- **Piloted exercise with select GPs for SDG target baseline**

Target Baseline exercise-Total Score

	1.Poverty Free and Enhanced Livelihoods Village													
SNO	**Targets**	मान्याचीवाडी	बाणवाडी	खोजेवाडी	कामेरी	जांभूळ	वाडेबोल्हाई	जांबे	नागझरी	भुकूम	भोडे	टाकवे	शिरगाव	कान्हे
1	To facilitate to improve the living standards of BPL households	4	3	3	3	2	2	4	3	2	3	3	4	3
2	Implement social protection schemes for all.	2	3	3	3	2	2	2	2	1	2	2	3	2
3	To improve the activities of ICDS programme	3	3	4	2	3	2	2	3	2	3	4	4	3
4	Reduce poverty by providing wage employment under MGNREGS	3	2	4	3	1	1	1	3	1	3	1	2	0
5	Facilitate building the institutions of Poor (SHGs)	2	2	2	3	2	0	2	2	0	3	1	2	2
6	To improve the maternal facilities to the women	4	3	4	4	3	2	2	2	0	3	1	4	2
7	To improve the institutional assistance to Senior Citizen	4	3	4	2	1	0	0	2	1	3	1	4	2
8	Ensure access to basic services (Housing, Water and Sanitation),	4	4	3	3	2	3	3	3	2	3	3	4	3
9	To facilitate banking services to all people	4	4	4	2	3	3	0	2	1	2	2	4	3
10	To facilitate to reduce the impact of DRR to poor in vulnerable conditions	2	3	4	3	0	1	2	3	1	3	2	3	2
11	To facilitate GP spending on essential services	4	3	4	4	2	3	4	3	2	4	3	4	2
12	To facilitate women empowerment through budget provision	4	4	4	4	4	4	4	3	2	4	4	4	2
13	Ensure quality nutritious food to all children aged under five years	4	4	4	4	3	2	2	3	1	4	2	4	2
14	Facilitate enrolment of eligible families under the PDS	4	2	4	4	0	3	0	3	2	3	3	4	2
15	Ensuring people (poor & vulnerable) are receiving sufficient food at subsidized price all the year	4	4	4	4	3	2	2	3	2	2	3	4	2
16	Facilitate enrolment of children, pregnant women and adolescent girls under ICDS	4	4	4	4	3	4	4	3	3	2	2	4	2
17	Reduce malnutrition among children, women.	4	3	4	4	3	3	4	2	3	3	2	4	2
18	Facilitate the nutritional needs of adolescent girls, pregnant and lactating women and older persons	4	4	4	4	3	3	2	3	3	3	2	4	3
19	6. Increase the income of farmers in engaged in agriculture	4	2	3	4	3	2	0	4	1	3	3	4	2
20	Ensure full and productive employment and decent work for all	4	3	4	3	2	1	0	4	1	3	2	2	2
21	Facilitate skill training to unemployed youth and unskilled / semi-skilled labour	4	3	3	3	0	1	2	4	3	2	3	2	2
Total		**76**	**66**	**77**	**70**	**45**	**44**	**42**	**60**	**34**	**61**	**49**	**74**	**45**

5.Clean and Green Village

S.NO	Targets	मान्याचीवाडी	बापवाडी	खोजेवाडी	कामेटी	जांभूळ	वाडेबोल्हाई	जांबे	नागझरी	भुकूम	भोईरे	टाकवे	शिरगाव	कान्हे
1	Achieve the environmentally sound management of chemicals and all wastes throughout their life cycle	4	4	4	3	0	1	0	2	2	3	2	2	3
2	Substantially reduce waste generation through prevention, reduction, recycling and reuse	4	3	4	3	0	0	0	2	1	2	3	2	3
3	Use clean energy in the panchayat	4	3	4	2	0	1	0	3	1	2	3	4	2
4	Effectively regulate harvesting and end overfishing, illegal, unreported and unregulated fishing and destructive fishing practices	4	1	0	2	0	2	0	1	1	2	0	3	0
5	Increase scientific knowledge, develop research capacity and transfer marine technology	0	1	1	2	0	2	0	2	0	2	0	2	0
6	Provide access for small-scale artisanal fishers to marine resources and markets	0	1	1	0	0	2	0	1	1	1	0	3	0
7	Ensure protection of water bodies, wet lands, forests from pollution, encroachment & indiscriminate usage.	0	1	3	2	0	2	0	4	1	3	2	3	1
8	Ensure conservation of forest, barren lands, public lands	0	3	3	2	1	2	0	4	1	2	1	2	1
9	Promote Community based management of natural resources	3	3	2	2	1	2	0	3	1	2	1	4	2
10	Promote the implementation of sustainable management of all types of forests	2	3	1	2	0	1	0	4	0	2	3	3	2
11	Combat desertification, restore degraded land and soil	2	1	1	2	0	1	0	1	1	2	0	2	1
12	Take urgent action to end poaching and trafficking of protected species of flora and fauna	2	3	3	3	0	2	0	3	0	2	0	2	0
13	Mobilize significant resources from all sources and at all levels to finance sustainable forest management	2	2	1	3	0	2	0	3	1	4	0	2	0
14	Provide access to Sanitation in the villages	4	3	4	4	3	1	2	4	2	4	4	2	0
15	Achieve ODF Sustainability;	4	4	4	4	3	4	4	2	2	4	4	2	3
16	Solid Waste Management	4	4	4	4	3	0	2	3	2	3	3	2	2
17	Liquid waste management	4	3	1	4	0	0	0	2	1	2	3	2	2
Total		**43**	**43**	**41**	**44**	**11**	**25**	**8**	**44**	**18**	**42**	**29**	**42**	**22**

S no	LOGO	THEMES	Total no.of targets	Total Score	मान्याची वाडी	बापवाडी	खोजेवाडी	कामेठी	जांभळ	वाडेबोल्हाई	जांबे	नागझरी	भुकूम	भोईरे	टाकवे	शिरगाव	कान्हे
1		Poverty Free and Enhanced Livelihoods Village	21	84	76	66	77	70	45	44	42	60	34	61	49	74	45
2		Healthy Village	14	56	56	45	53	52	22	31	34	47	27	33	35	54	29
3		Child Friendly Village	14	56	56	51	56	50	20	25	31	46	33	40	42	55	44
4		Water Sufficient Village	10	40	39	37	35	39	25	16	22	33	19	32	33	34	33
5		Clean and Green Village	17	68	43	43	41	44	11	25	8	44	18	42	29	42	22
6		Self-Sufficient Infrastructure in Village	14	56	43	48	40	45	21	21	20	34	21	33	28	43	50
7		Socially secured in village	27	108	100	83	95	92	35	57	47	80	54	54	52	96	74
8		Village and Good Governance	26	104	103	94	102	98	58	76	82	77	57	63	66	99	87
9		Engendered Development in Village	25	100	97	92	99	97	41	72	79	83	48	52	63	100	76
Total			168	672	613	559	598	587	278	367	365	504	311	410	397	597	460

Sl. No	LOGO	THEMES	Total Score
1		**Poverty Free and Enhanced Livelihoods Village**	**743**
2		**Healthy Village**	**518**
3		**Child Friendly Village**	**549**
4		**Water Sufficient Village**	**397**
5		**Clean and Green Village**	**412**
6		**Self-Sufficient Infrastructure in Village**	**447**
7		**Socially secured in village**	**919**
8		**Village and Good Governance**	**1062**
9		**Engendered Development in Village**	**999**

…..Actions taken for LSDG Cont'd

Translation and resources in Marathi

- Resource books titled "SDGs and GPs' prepared by MoPR
- Child and Gender Friendly Panchayat training modules (3) for children, women, and GPs
- Local Indicator Framework (LIF)
- 9 Themes PPTs and dissemination to GPs
- MoPR brochure on LSDG themes & circulated to all GPs
- Target baseline formats developed in Marathi for GPs

Consultations and TNAs, ToTs organised

- Two brainstorming consultations, one with experts and other with GP stakeholders organised in Mar
- 4 day TNA/writeshop conducted for *thematic module development, LIF prioritization, and IEC material development* in partnership with UNICEF on May 11-14
- ToT with 30 MTs CGFP
- A TNA and workshops on LSDGs for thematic module development in UNICEF collaboration
- TNA for model GPs based on LSDG themes

Module Development initiatives

- Draft module on 'Poverty Free GP' in English is prepared
- Modules on Child and Gender Friendly Panchayats finalised
- Draft modules on all 9 themes developed in Marathi for PRIs
- Draft module design on SDG centric GPDP/BPDP/DPDP preparation is developed
- Draft module design for LSDG based model GP has been finalised.

…..Actions taken for LSDGs Cont’d

Thematic Model GPs

❖ 351 GPs from all the districts

❖ Demonstration model for other GPs.

❖ Thematic SDG implementation through GPDP

❖ 5 persons from each GP (Sarpanch, Dy. Sarpanch, Gram Sevak and any two opinion makers) will be trained.

❖ 1755 persons from GP & 385 from Block and District officials will be trained by SIRD

Monitoring LSDGs

- LIF prioritisation for GPs is being piloted with GPs
- Baseline formats are being developed based on LIF
- Maharashtra GP Monitoring system is being piloted in Kagal Block based on SDGs/Social indicators in partnership with UNICEF
- GP Dashboard or suitable monitoring system on LSDG is being worked out in partnership with UNICEF

Mentoring and handholding

❖ Faculties of Training Institutes and District/Taluka level officers have been given the responsibility of 5 GPs each for Mentoring and Handholding support.

❖ To Handholding Support & Guidance to this villages.

❖ Selecting the best performing villages in SDGs (Each Block one village). Organizing Study Tours in Selected Villages.

Training strategy for LSDG

- 126 Master Trainers identified for State- to be trained by NIRDPR.
- Five Master Trainers Per Theme Per Distt. have been identified.(9x5x34= Total 1530)
- All these 1530 Master Trainers are to be trained by SIRD, Yashada.
- 10 government functionaries per district as Resource Persons have been identified.
- Total Participants from State (1572) Districts (2808) & GP level (585018) will be trained on Localization of SDGs
- Draft modules for State, District, Taluka and GPs trainings on 9 LSDG themes are ready.
- The training of all the trainers will be completed by 15th August 2022 and immediately training at district and block level will be started.

Stakeholders to be trained

❑ State level at SIRD (YASHDA)

- CEO, ACEO, PD, Dy. CEO, & Dy. Comm.
- Dy.CEO (VP)/(Gen.)/(MBK)/(SWSM)
- Adl.CEOs, PDs & Dy Comm.
- Training Institutes (GTCs/PRTCs/CTC)
- Zilla Parishad HoDs
- Block Development Officers

❑ District level

- Block Level HoDs (ABDO, BEO, CDPO, DE
- LDO (Extn), TMO, AO)

❑ Cluster Level

1. Poverty free village
2. Water Sufficient Village
3. Clean and Green Village

1. Healthy Village
2. Self-sufficient infrastructure GP
3. Village with Good Governance

1. Child-friendly Village
2. Socially Secured Village
3. Women friendly village

- Sarpanch, Upsarpanch
- Village Level Functionaries of the GPs who have selected these 3 themes in Gramsabha. (Seven Per GP)

TNA for LSDG- Thematic Approach

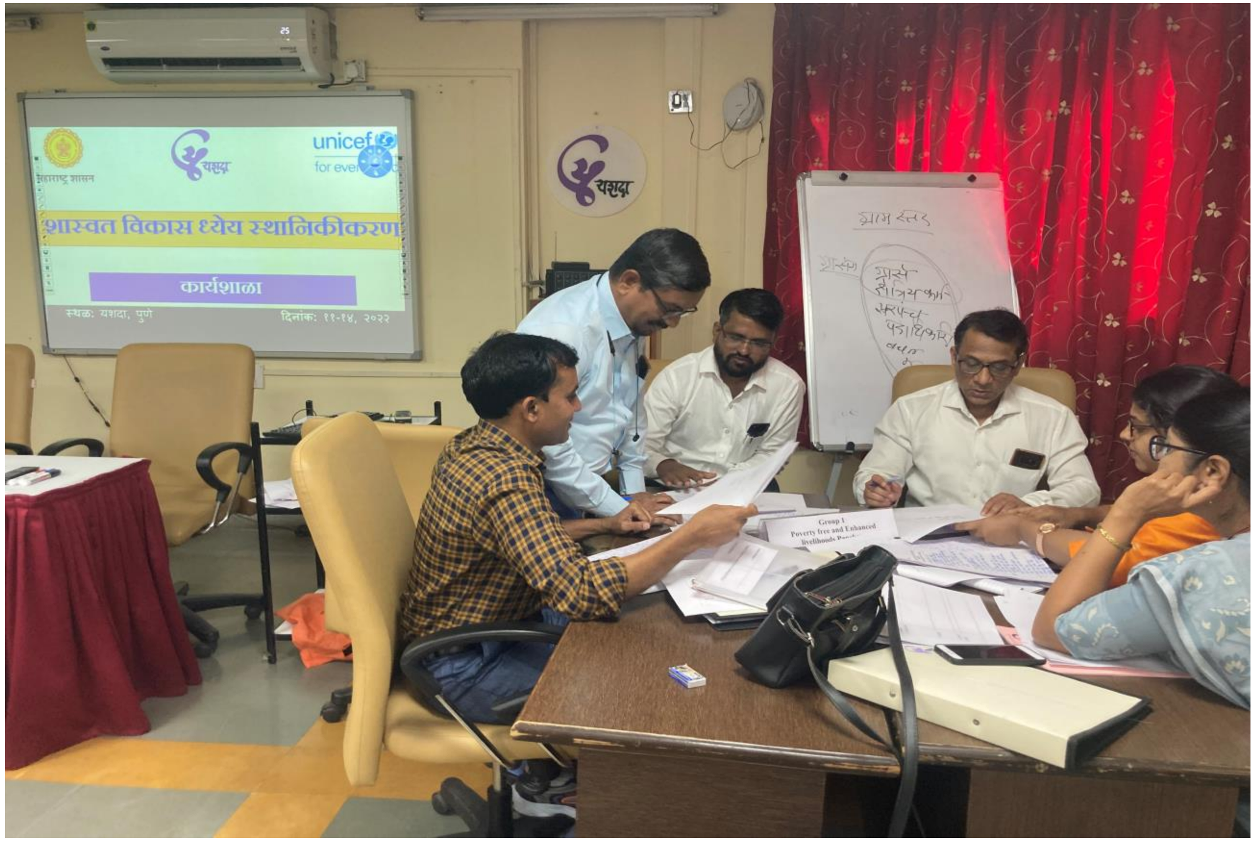

LSDG Module Development workshop

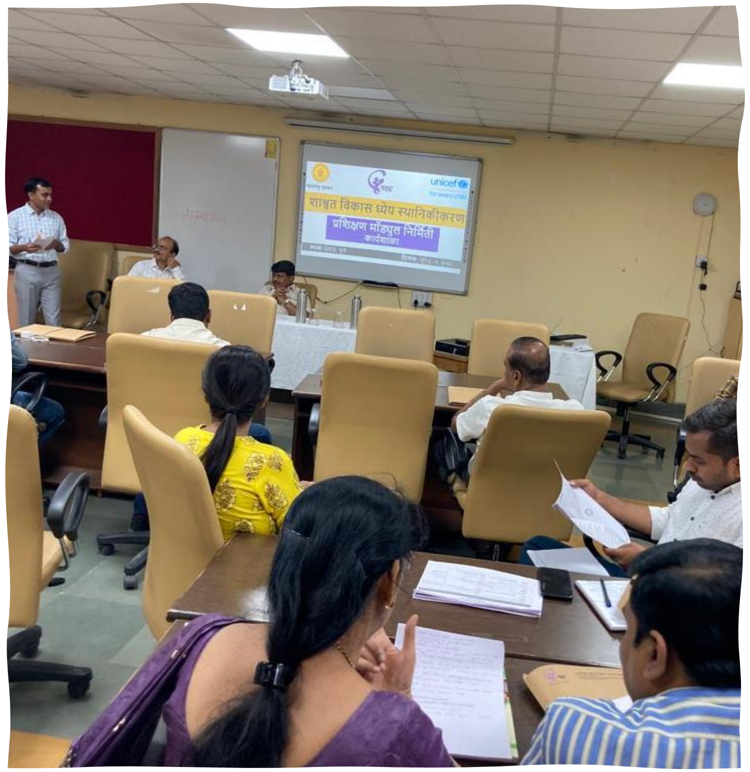

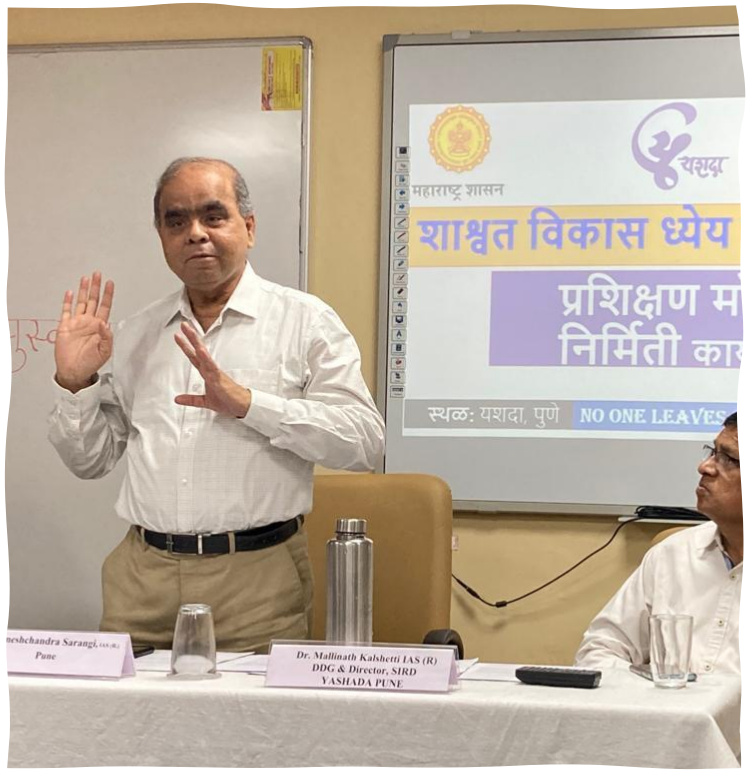

ToT on Child & Gender Friendly Panchayat

Awareness generation for LSDGs

Awareness initiatives	Awareness initiatives
❖ Poster Competition held at State level with Fine Arts Colleges on 9 SDG Themes. ❖ Theme based Short Films prepared on Three SDG Themes in Marathi and Hindi a. Water sufficient Village, b. Poverty free village, c. Clean and Green Village ❖ Use of social media like You tube, Facebook and Tweeter for mass awareness. ❖ Short film published on GRAMSABHA and GPDP preparation.	❖ Folders and leaflets containing reading materials on RGSA, GRAMSABHA, GPDP and 9 SDG Themes has been published. ❖ Awareness camps are being organised with College students to disseminate in communities ❖ An intensive mass awareness campaign on SDG related nine themes through Rath(s) (Chariots) for 16 days period ❖ Chitra Raths consist of information display panels & audio visual materials on LSDG themes to sensitize villagers enroute to Palkhi ❖ Along with these Raths two KALAPATHAKs are singing folklores on LSDGs, GRAM SABHA

Folders and leaflets on RGSA, GRAMSABHA, GPDP and 9 SDG Themes

सुशासन युक्त गाव

अशा गावासाठी दूरदृष्टी (व्हिजन)- सुशासनाद्वारे गावातील सर्व लोकांना विविध विकास योजनांचा लाभ व जबाबदार सेवा वितरणाची हमी देणे. विकासाची ध्येये साध्य करण्यासाठी तसेच गावामध्ये सुधारणा विषयक कार्यक्रम राबविणेच्या दृष्टीने पारदर्शकता हा महत्वाचा घटक आहे.

महिला स्नेही गाव

अशा गावासाठी दूरदृष्टी (व्हिजन)- गावात लिंगसमभाव स्थापन करण्यासाठी महिलांना समान संधी उपलब्ध करुन देणे. महिलांचे सक्षमीकरण करणे आणि मुलींना सुरक्षित वातावरण उपलब्ध करणे. भारतीय संविधानाच्या १४ व्या कलमान्वये देशातील सर्व नागरिकांना कायद्यापुढे समानता प्रदान करणेत आली असून धर्म, वंश, जात, लिंग किंवा जन्मस्थानाच्या आधारे भेदभाव करणेस मनाई करण्यात आली आहे. लिंगसमभाव, समानता, महिलांच्या हक्कांचे रक्षण व त्यांचा सहभाग याशिवाय सामाजिक व आर्थिक विकासातील विषमता नष्ट करणे अशक्य आहे.

ग्रामपंचायतींनी वरीलपैकी किमान १ व अधिकतम ३ शाश्वत विकास संकल्पनांची निवड करुन आगामी काळात त्या साध्य करण्यासाठी ग्रामपंचायत आराखड्याच्या माध्यमातून प्रत्यक्ष अंमलबजावणी करावी.

शाश्वत विकासाच्या संकल्पनांवर (थीम्स) काम करण्यासाठी सहाय्यभूत ठरणारी संसाधने म्हणून खालील कार्यक्रमांचा उपयोग ग्रामपंचायतीना करता येईल:-

दीनदयाळ अंत्योदय योजना- महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जिवन्नोन्नती अभियान-(उमेद) (DY-MSRLM), राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियान (NRHM), महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना (MGNREGS), दीन दयाळ उपाध्याय- ग्रामीण कौशल्य विकास योजना (DDU-GKY), राष्ट्रीय सामाजिक सहायता कार्यक्रम (NSP), प्रधान मंत्री आवास योजना (PMY), सार्वजनिक वितरण प्रणाली (PDS), राष्ट्रीय स्वास्थ्य बीमा योजना (RSBY), स्वच्छ भारत मिशन (SBM-Grameen), मध्यान्ह भोजन (MDM), समग्र शिक्षा अभियान (SS), दीन दयाळ उपाध्याय ग्राम ज्योती योजना (DDYGKY), जननी सुरक्षा योजना (JSY), एकात्मिक बाल विकास योजना (ICDS), नारी, शिशु सुरक्षा कार्यक्रम, राष्ट्रीय स्वास्थ्य बीमा योजना (RSBY), राष्ट्रीय मृद आणि कृषी अभियान (NMS) राष्ट्रीय कृषी विकास योजना (RKVY), प्रधान मंत्री कृषी सिंचाई योजना (PMKSY), पोषण अभियान, एकात्मिक पाणलोट व्यवस्थापन कार्यक्रम (IWMP), ग्रीन इंडिया मिशन, सामाजिक वनीकरण कार्यक्रम, हरित भारत अभियान, सामाजिक वनीकरण योजना, जल जीवन मिशन, आणि केंद्र व राज्य शासनाच्या ग्राम विकास मंत्रालय, स्वच्छता आणि पेय जल मंत्रालय, शिक्षण मंत्रालय, ग्राहक उपभोक्ता मंत्रालय, अन्न आणि पुरवठा मंत्रालय या विभागांकडील अन्य विविध योजनांच्या अभिसरणातून गावाला आवश्यक संसाधनांची उपलब्धता करुन घेता येईल.

गावाला मदत करू शकणारे घटक- स्थायी समिती, कार्य गट/कार्यकारी समिती, स्वयं सहय्यता समूह, विविध विभागांचे आघाडीवर काम करणारे फ्रंट लाईन वर्कर्स, समुदाय संसाधन व्यक्ती, सामाजिक संघटना (CBOs), स्थानिक युवक आणि स्वयंसेवक, डॉक्टर्स, स्थानिक तज्ञ, कृषीशी संबंधित यंत्रणा, कृषी आणि फलोत्पादन यंत्रणा, पाणलोट विकास चमू (प्रधान मंत्री कृषी सिंचन योजनेंतर्गत-PMKSY- पाणलोट उपक्रम), दुग्धविकास आणि पशुधन व्यावसायिक, पालक शिक्षक संघटना-PT/शालेय व्यवस्थापन समिती (SMC), ग्रामस्तरीय बाल संरक्षण समिती (VLCPC), पाणी पुरवठा योजना चालक, गवंडी, महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार योजने (MGNREGS) अंतर्गत नोंदणीकृत मजूर, स्वच्छता दूत, पारंपारिक शेतकरी आणि मजूर, कृषि विज्ञान केंद्र, महिला आणि बाल विकास (WCD) विभागाचे अधिकारी, पोलीस आणि कायदेविषयक सहाय्य, सामाजिक न्याय विभाग, पोलीस/गृह विभाग, वित्त विभाग, विज्ञान आणि तंत्रज्ञान विभाग.

मा.ना.श्री.अब्दुल सत्तार
राज्यमंत्री,
ग्रामविकास व पंचायत राज विभाग,
महाराष्ट्र शासन

मा.ना.श्री.हसन मुश्रीफ
मंत्री,
ग्रामविकास व पंचायत राज विभाग,
महाराष्ट्र शासन

मा.श्री.राजेश कुमार (भाप्रसे)
अप्पर मुख्य सचिव,
ग्रामविकास व पंचायत राज विभाग, महाराष्ट्र शासन

आनंद भंडारी
संचालक, राष्ट्रीय ग्रामस्वराज अभियान, महाराष्ट्र राज्य

विकास नियोजनासाठी ग्राममानचित्र आज्ञावलीचा वापर !

आमची ग्रामसभा आमची संसद !

सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन
ग्रामविकास व पंचायत राज विभाग
राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियान

शाश्वत विकास ध्येयांच्या ९ संकल्पना

• अधिक माहितीसाठी संपर्क •
आपली ग्रामपंचायत
आपली पंचायत समिती
आपली जिल्हा परिषद (ग्रामपंचायत विभाग)

शाश्वत विकास ध्येयांच्या (SDGs) ९ संकल्पना

सन २०२२-२३ पासून देशामध्ये व महाराष्ट्र राज्यामध्ये शाश्वत विकासाच्या ध्येयांची पंचायतराज यंत्रणेमार्फत प्रभावी अंमलबजावणी करणे हे महत्त्वाचे उद्दिष्ट राहणार आहे. ही ध्येये २०३० सालापर्यंत साध्य करावयाची असल्याने राज्यातील पंचायतराज संस्थांचे योगदान अत्यंत महत्त्वपूर्ण ठरणार आहे.

जिल्हा परिषद, पंचायत समिती व ग्रामपंचायत विकास आराखडे तसेच विविध विकास योजना व लोकसहभागाच्या माध्यमातून या शाश्वत विकास ध्येयांची पूर्तता करण्यासाठी त्यांचे स्थानिकीकरण (Localisation of SDGs) करणे आवश्यक आहे. जिल्हा परिषदांमार्फत आरोग्य, शिक्षण, उपजिवीका, महिला बालकल्याण, समाजकल्याण, कृषि, पक्षुसंवर्धन, पाणीपुरवठा व स्वच्छता, रोजगार निर्मिती या व इतर विषयांशी संबंधीत केंद्र व राज्य शासनाच्या विविध योजनांची अंमलबजावणी केली जाते. यासोबतच विकास आराखडयांच्या माध्यमातून वित्त आयोग, स्वनिधी व इतर निधींमधूनही विविध लोकोपयोगी कामे हाती घेतली जातात. यापुढे या योजनांची अंमलबजावणी करताना जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या व ग्रामपंचायती यांनी शाश्वत विकासाची ध्येये आपल्या विकास प्रक्रियेच्या केंद्रस्थानी ठेवून विविध योजनांचे अभिसरण करणे महत्त्वाचे आहे.

संयुक्त राष्ट्र संघाने शाश्वत विकासाच्या उद्देशाने जाहीर केलेल्या 'जागतिक कार्यक्रम २०३०' मध्ये १७ शाश्वत विकासाची ध्येये व त्या अंतर्गत १६९ साध्ये यांचा समावेश असून हा कार्यक्रम १ जानेवारी २०१६ पासून लागू झाला आहे.

'सर्वांना सोबत घेऊन चला' (Leave no one behind) हा या जागतिक कार्यक्रमाचा गाभा आहे.

जागतिक कार्यक्रम-२०३० ची देशात प्रभावी अंमलबजावणी करणेसाठी भारत सरकार कटीबध्द आहे. भारताची राष्ट्रीय विकास ध्येये व 'सर्वांची योजना सर्वांचा विकास' किंवा 'सर्वांसोबत आणि सर्वांसाठी विकास' ही धोरणे शाश्वत विकासाची ध्येये साध्य करण्यासाठी अनुरूप अशीच आहेत. विविध संस्था, संघटना, खाजगी क्षेत्रे, तरूण, समुदाय आणि घटकांशी समन्वयातून ही शाश्वत विकासाची ध्येये साध्य करणे निश्चितच शक्य होणार आहे.

भारत सरकारच्या पंचायती राज विभागाने तयार केलेल्या तज्ञ गटाने पंचायत राज संस्थांमध्ये ही ध्येये साध्य करण्यासाठी संकल्पनात्मक दृष्टीकोनाचा अंगीकार करणेबाबत सूचित केले असून यासाठी ९ संकल्पनांची सविस्तर माहिती खालील प्रमाणे.

गरिबी मुक्त आणि गाव

अशा गावासाठी दूरदृष्टी (व्हिजन)- गरिबी मुक्त गाव म्हणजे असं गाव, ज्या गावात सर्व समाज घटकांची भरभराट आणि वाढ होण्यासाठी आवश्यक उपजिविका विकासाची पुरेशी साधने उपलब्ध असतील. सर्वांना समान संधी देणारे आणि सर्व समाज घटकांना सामाजिक सुरक्षा उपलब्ध करुन देणारे गाव.
गरिबीला अनेक अंगे असतात. त्यात आर्थिक, सामाजिक, शैक्षणिक, लिंगभाव आणि अन्य सामाजिक क्षेत्रातही संधी पासून वंचित राहिल्याने व त्यातून असमानता निर्माण होत असल्याने समाजातील अनेक घटकांना गरिबीचा प्रश्न भेडसावत असतो.

आरोग्यदायी गाव

अशा गावासाठी दूरदृष्टी (व्हिजन)- असे गाव ज्या गावात सर्व वयोगटांच्या महिला पुरुषांचे आरोग्य आणि खुशालीची खात्री असेल. गावातील सर्व समाज घटकांना पुरेशे अन्न मिळेल आणि गावातील कुपोषण नाहीसे होईल यासाठी शाश्वत आणि एकात्मिक शेतीला प्रोत्साहन देणे; बालके, किशोर वयीन मुले-मुली, महिला आणि जेष्ठ नागरिक यांच्या आहारातील पोषणमूल्ये वाढविणे आणि त्यांच्यासाठी सुरक्षित आणि गुणवत्तापूर्ण आरोग्य सेवांची उपब्धता.

बालस्नेही गाव

अशा गावासाठी दूरदृष्टी (व्हिजन)- गावातील सर्व मुलांना निर्धोक आणि सुरक्षित वातावरण तसेच चांगले गुणवत्तापूर्ण शिक्षण आणि आरोग्य सेवा उपलब्ध करणे.

जलसमृध्द गाव

अशा गावासाठी दूरदृष्टी (व्हिजन)- अशा गावासाठी व्हिजन- गावातील सर्व घरांसाठी वैयक्तिक नळजोडणीद्वारे मापदंडानुसार गुणवत्तापूर्ण आणि दर्जेदार पाणी पुरवठा. उत्तम पाणी व्यवस्थापन, शेती आणि पाण्याच्या सर्व गरजा पूर्ण होतील इतकी पाण्याची उपलब्धता, पाण्याचा पुनर्वापर आणि जलपुनर्भरण.

स्वच्छ आणि हरित गाव

अशा गावासाठी दूरदृष्टी (व्हिजन)- बालकांच्या भविष्यासाठी बालस्नेही गाव तयार करणे. निसर्गसंपन्न हरित गाव निर्माण करणे, अपारंपारिक उर्जेचा वापर, स्वच्छता, पर्यावरणाशी अनुकूल व्यवहार आणि पर्यावरण रक्षण.

स्वयंपूर्ण पायाभूत सुविधायुक्त गाव

अशा गावासाठी दूरदृष्टी (व्हिजन)- पायाभूत सुविधांच्या दृष्टीने गाव स्वयंपूर्ण करणे, गावातील सर्वांना परवडणारी घरे, निर्धोक आणि पुरेशा प्राथमिक सोयी सुविधा उपलब्ध करुन देणे.

सामाजिकदृष्ट्या सुरक्षित गाव

अशा गावासाठी दूरदृष्टी (व्हिजन)- गावात प्रत्येक व्यक्तीची काळजी घेतली जाते याची भावना गावक-यांमध्ये निर्माण करणे. गावातील सर्व पात्र नागरिकांना सामाजिक सुरक्षा योजनांचा लाभ मिळवून देणे. गावातील गरिब व असुरक्षित नागरिकांच्या मानवी हक्कांचे संरक्षण करण्यासाठी सामाजिक संरक्षण यंत्रणा निर्माण करणे जेणेकरून सर्वांना गावाच्या विकासामध्ये सोबत घेणे शक्य होईल.

सर्वांची योजना सर्वांचा विकास !

सशक्त ग्रामसभा सक्षम ग्रामपंचायत !

शाश्वत विकास हाच ग्रामविकास !

सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

ग्रामविकास व पंचायत राज विभाग, राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियान

शाश्वत विकास ध्येयांवर आधारीत ग्रामपंचायत विकास

यावर्षीपासून सुधारीत राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियानाच्या माध्यमातून शाश्वत विकास ध्येयांचे स्थानिकीकरण करण्यासाठी ९ शाश्वत विकास संकल्पनांच्या अंमलबजावणीद्वारे ग्रामपंचायतींची क्षमता बांधणी आणि सशक्त ग्रामपंचायतींसाठी शाश्वत विकास संकल्पनांवर आधारीत ग्रामपंचायत विकास आराखडे तयार करणे व पुढील काळात त्याची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी करणे हे या अभियानाचे स्वरुप आहे.

गरिबी मुक्त गाव

सर्व समाज घटकांना सामाजिक सुरक्षा, सार्वजनिक वितरण प्रणालीद्वारे सर्वांना अन्नधान्य, रोजगार, कौशल्य प्रशिक्षणपात्र मजुरांना जॉब कार्ड, शेत जमिनीची उत्पादक वाढ, विविध योजनांचे अभिसारण.

आरोग्यदायी गाव

बालकांचे सुयोग्य पोषण, महिला व मुलींचे आरोग्य, संसर्गजन्य आजारांना प्रतिबंध, बालमृत्युचे प्रमाण कमी करणे, मिश्र शेती, सेंद्रीय शेतीला प्रोत्साहन, बालकांचे लसीकरण, शालेय मुलांना पोषण आहार.

बालस्नेही गाव

बालमजूर मुक्त गाव, मुलांची १००% पट नोंदणी, बालविवाह कमी करणे, बालकांसाठी सुरक्षित वातावरण, बालसभा/बालकांची संसद, विद्यार्थ्यांना शालेय सुविधा, गुणवत्तापूर्ण शिक्षण.

जलसमृध्द गाव

सर्वांना पुरेसे पिण्यायोग्य पाणी, स्वच्छता सुविधा, शौचालयांचा १००% वापर, सांडपाणी प्रक्रिया, पाण्याचे पुनर्भरण, भूजल साठ्याचे संरक्षण, नैसर्गिक स्त्रोतांचे जतन, सांडपाण्याचा पुर्नवापर, कार्यक्षम पाणी वापर.

स्वच्छ आणि हरित गाव

अपारंपारीक ऊर्जेचा वापर उदा. सौर ऊर्जा, पवन ऊर्जा, सामाजिक वनीकरणाद्वारे हरित क्षेत्र वाढ, जैवविविधतेचे संवर्धन, १००% हागणदारी मुक्त गाव.

स्वयंपूर्ण पायाभूत सुविधायुक्त गाव

गावाला ग्रामपंचायत भवन, अंगणवाडी, शाळा, आरोग्य केंद्र, नागरी सुविधा केंद्र, शालेय मुला मुलींसाठी, सुविधायुक्त स्वतंत्र शौचालय, बारमही रस्ते, सौर दिवे

सामाजिकदृष्ट्या सुरक्षित गाव

गरिब कुटुंबांचे राहणीमान उंचावणे, नागरिकांना सामाजिक सुरक्षा योजनांचा लाभ देणे, मनरेगातून रोजगार, दिव्यांग स्नेही गाव, ग्रामसभेत सर्वांचा सहभाग

सुशासन युक्त गाव

ग्रामपंचायत विकास आराखड्यामध्ये सर्वांना लाभ व विविध योजनांचे अभिसरण, सर्व समाज घटकांना निर्णय प्रक्रियेत सामावून घेणे, सर्व घटकांचा विकास.

महिला स्नेही गाव

महिला व मुलीं विरुध्दचे गुन्हे कमी करणे, महिला सुरक्षा हमी, सामाजिक, राजकीय, आर्थिक उपक्रमात महिला सहभाग, महिलांना समान काम समान मोबदला.

राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियान कार्यक्रमातील पंचायतींसाठी महत्वाचे घटक

- सन २०२२ ते २०२६ या पंधराव्या वित्त आयोगाच्या कालावधीत अभियानाची राज्यातील सर्व ग्रामपंचायतींमध्ये अंमलबजावणी.
- ग्राम पंचायतींच्या सर्वांगिण विकासासाठी शाश्वत विकास संकल्पनांवर आधारित पंचायत सक्षमीकरणासाठी व्यापक क्षमता बांधणी प्रशिक्षण कार्यक्रम.
- ग्रामपंचायत, पंचायत समिती आणि जिल्हा परिषद स्तरावरील लोक नियुक्त लोकप्रतिनिधी, पदाधिकारी, अधिकारी आणि कर्मचारी यांचे शाश्वत विकास संकल्पनांवर आधारीत प्रशिक्षण व क्षमता बांधणी.
- ग्रामपंचायतींच्या महिला सदस्यांसाठी क्रांतीज्योती प्रशिक्षण तर ग्रामपंचायतींच्या सर्व सदस्यांसाठी पायाभूत प्रशिक्षण.
- सर्व ग्रामपंचायतींसाठी नागरी सुविधा केंद्राद्वारे नागरिकांना आवश्यक ऑनलाईन सुविधा.
- पाचव्या अनुसूचितील क्षेत्रासाठी पेसा कायदा, तरतुदी, अंमलबजावणी व ग्रामसभा बळकटीकरण बाबत ग्रामपंचायतींना क्षमता बांधणी प्रशिक्षण.

सर्वांची योजना सर्वांचा विकास
(People's Plan Campaign-PPC)

- राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियानांतर्गत 'सर्वांची योजना सर्वांचा विकास' या अभियानातून २ ऑक्टोबर, २०२२ ते ३० डिसेंबर, २०२२ दरम्यान लोकांच्या सहभागाने सन २०२३-२४ वर्षात अंमलबजावणी करण्यासाठी आपल्या ग्रामपंचायतींचा विकास आराखडा तयार करणे.
- २४ एप्रिल, २०२२ च्या ग्रामसभेत ग्रामपंचायतींनी शाश्वत विकास संकल्पना राबविण्यासाठी किमान १ व अधिकतम ३ संकल्पनांचे ठराव पारीत केले आहेत. आगामी काळात या संकल्पनांची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी करणे.
- ग्रामसभेच्या मान्यतेने विकास आराखड्यासाठी केंद्र व राज्य शासनाच्या विविध विभागांच्या योजनांचे अभिसरण करणे. ग्रामपंचायत विकासांसाठी विविध निधीस्त्रोतांचा वापर करणे.
- मिशन अंत्योदय व विविध विभागांच्या सर्वेक्षणातील माहिती संकलनाचा नियोजनासाठी वापर.
- विकास आराखडा तयार करण्यात ग्रामपंचायतीच्या क्षेत्रातील सर्व समाज घटकांचा सक्रीय सहभाग.
- प्रभाग सभा, वंचित घटकांची सभा, बाल सभा, महिला सभा यांनी शिफ़ारस केलेल्या उपक्रमांचा समावेश ग्रामपंचायत विकास आराखड्यात करण्यासाठी ग्रामसभेने विचार करावा.
- स्वयं सहाय्यता गटा मार्फत तयार करण्यात आलेल्या 'गाव गरिबी निर्मूलन आराखड्याचा' समावेश ग्रामसभेने मुख्य अराखड्यात करणे अनिवार्य.
- अचूक ग्रामपंचायत आराखडा तयार करण्यासाठी आणि कामांची पुनरावृत्ती टाळण्यासाठी ग्राममानचित्र आज्ञावलीचा वापर.
- पेसा क्षेत्रासाठी अनुरूप ग्रामपंचायत विकास आराखडे.
- तालुका व जिल्हा परिषद विकास आराखडे.

Poster making by school children

Poster Competition in Colleges

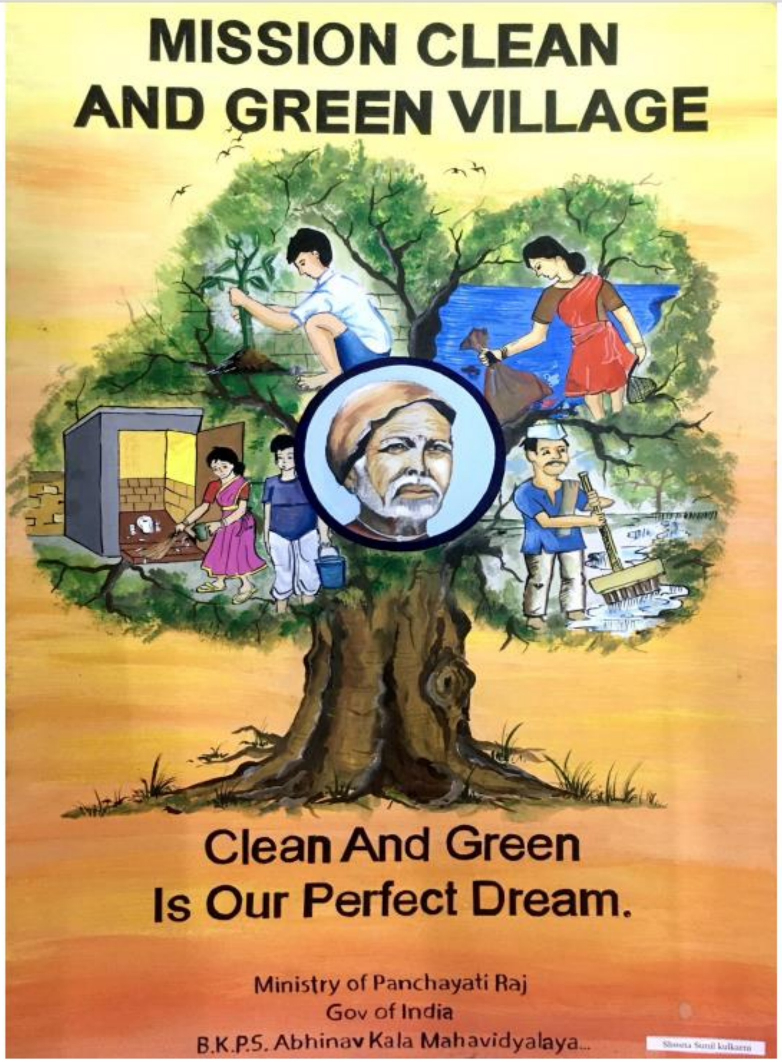

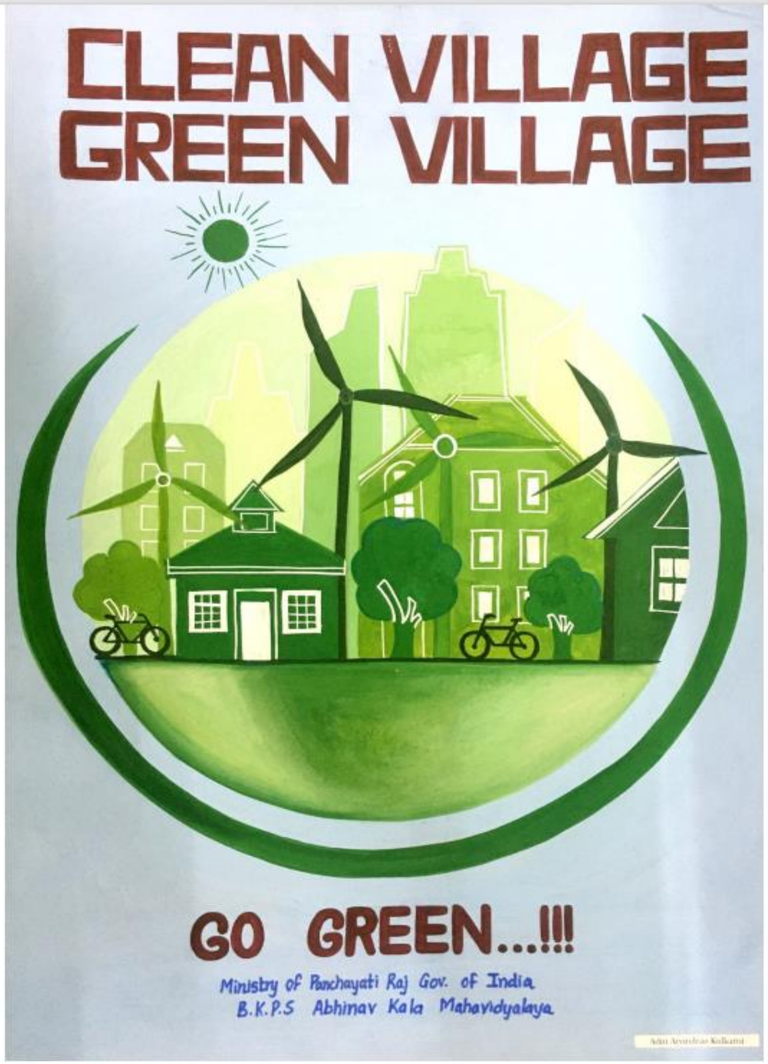

Thematic posters by students

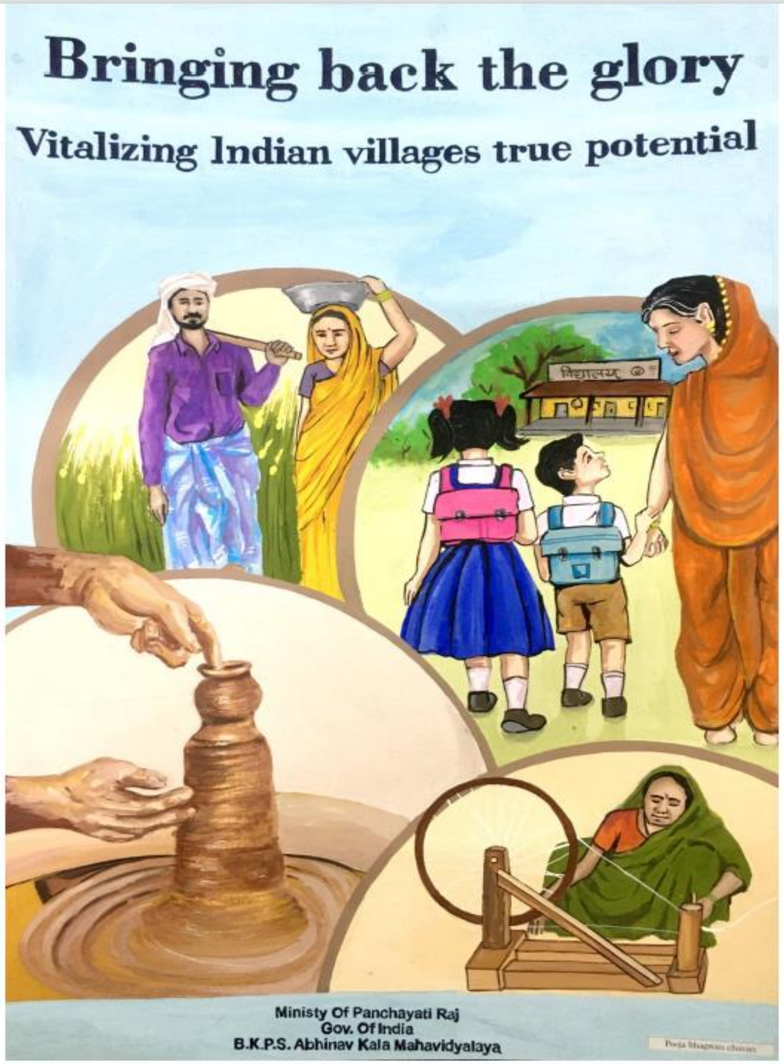

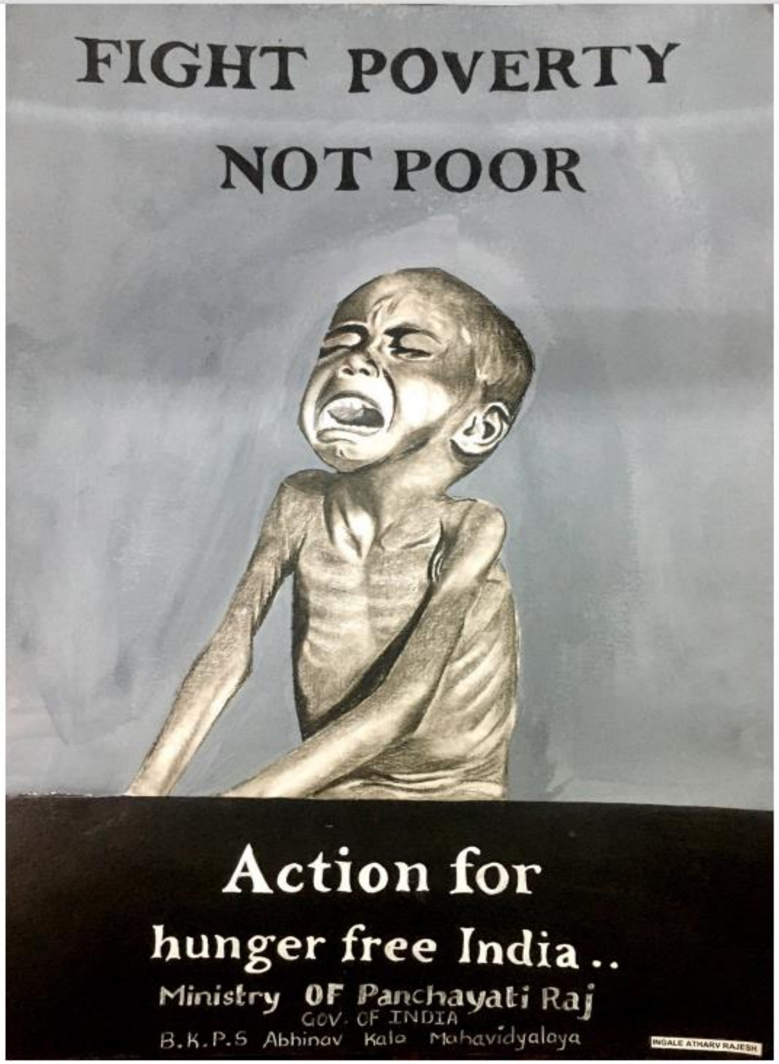

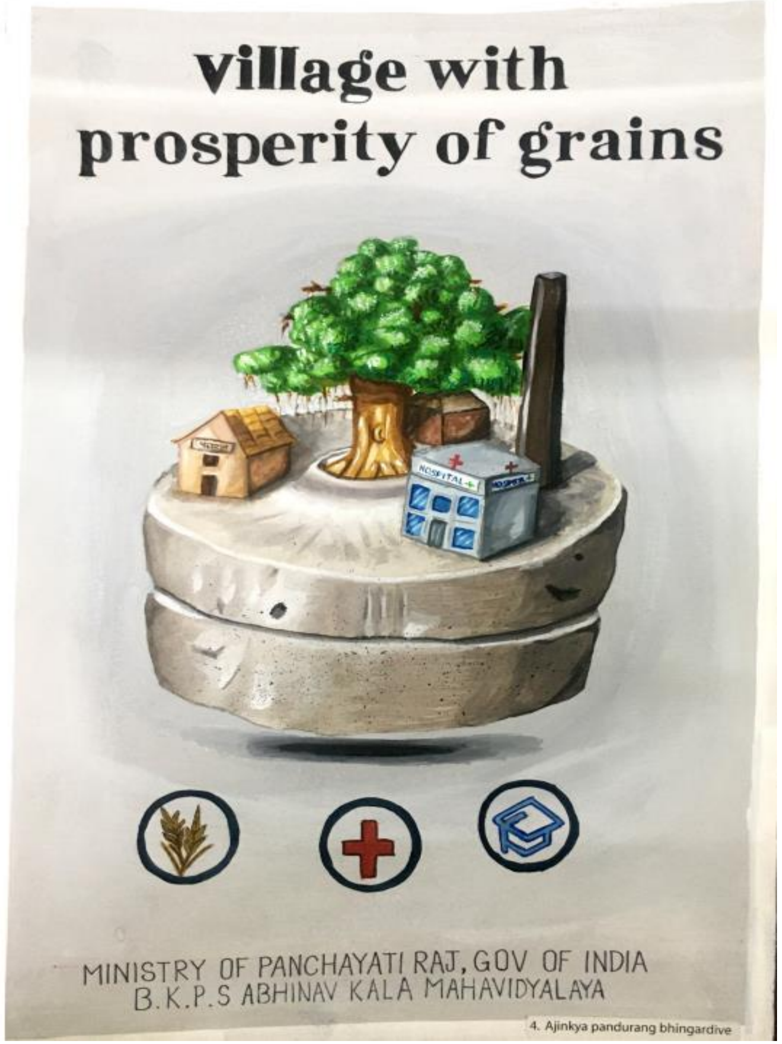

Thematic posters by students

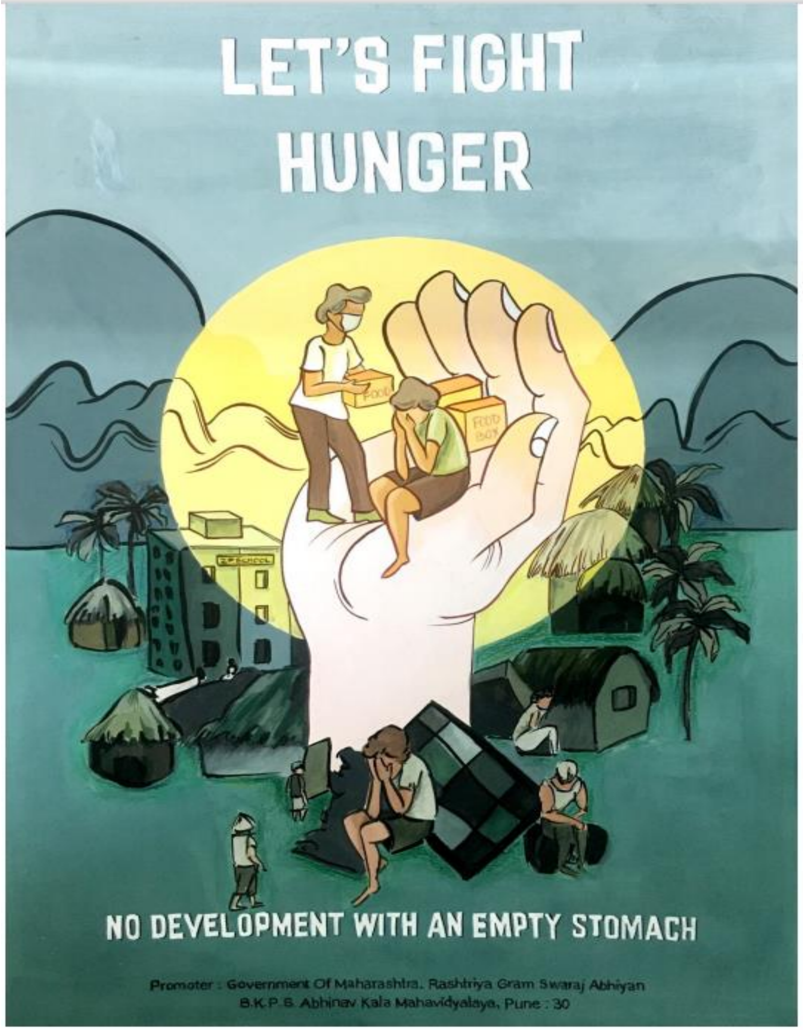

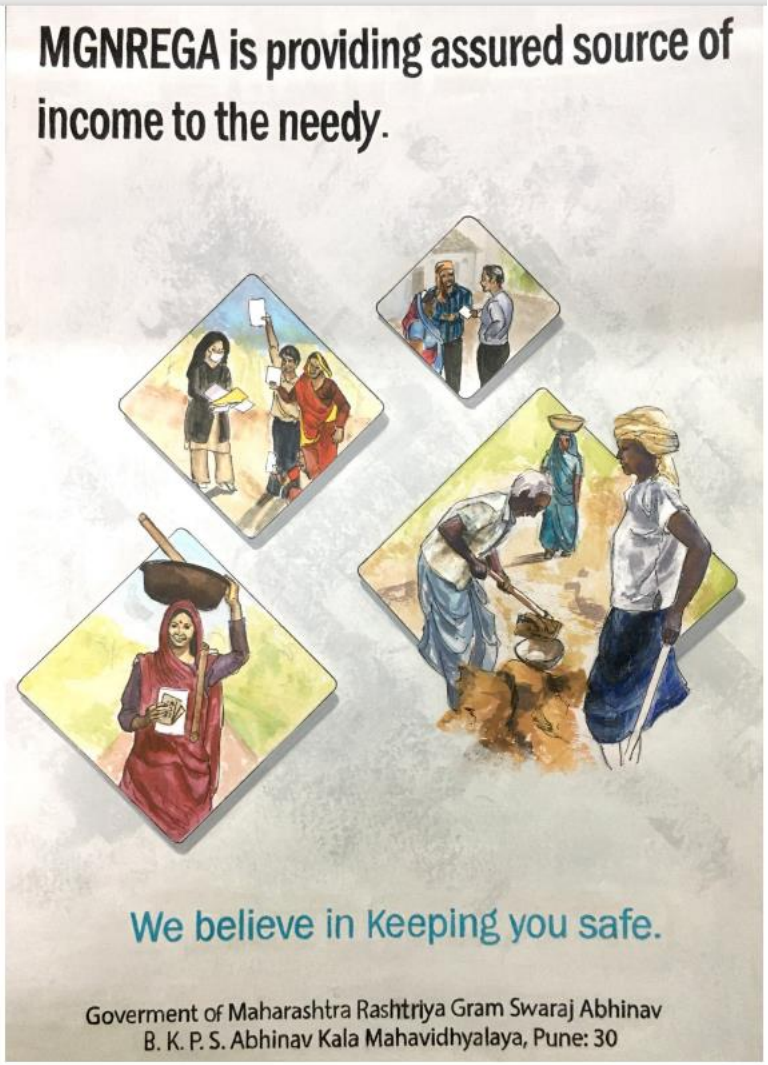

Thematic posters by students

Poster Competition- Certificate

स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव

सत्यमेव जयते

सशक्त पंचायत सतत् विकास

Government of Maharashtra

Rashtriya Gram Swaraj Abhiyan

Maharashtra State

CERTIFICATE

OF APPRECIATION

This certificate is awarded to

____

for his /her poster presented & selected for state wide dissemination, in a Poster Competition organized jointly by Rashtriya Gram Swaraj Abhiyan, Rural Development Department, Government of Maharashtra and Bhartiya Kala Prasarini Sabha's Abhinav Kala Mahavidyalaya, Pune about ***Localisation of Sustainable Development Goals-SDGs*** *on the occassion of 75th Year of Independence-* ***Azadi Ka Amrit Mahotsav Celebration.***

Date- / / 2022

Rahul Balwant
Principal
Abhinav Kala Mahavidyalaya, Pune

Anand Bhandari
State Project Director
Rashtriya Gram Swaraj Abhiyan, Maharashtra State, Pune

Awareness building in Palakhi Sohla

…..Awareness building Cont'd

Sankalp discssion in Bal asabha and Mahila Sabha

Gram Sabha and Mahila Sabha

LSDG in News

लोकमत

पंचायत राज दिनाचे औचित्य

आज ग्रामसभा; संकल्प राबविण्याचा ठराव!

वाशिम : शाश्वत विकासाच्या उद्देशाने पंचायत राज दिनाचे औचित्य साधून जिल्ह्यात २४ एप्रिल रोजी ग्रामपंचायतस्तरावर ग्रामसभा होणार असून, एखादा चांगला संकल्प राबविण्याचा ठराव ग्रामसभेला घ्यावा लागणार आहे. यासंदर्भात जिल्हा परिषदेच्या मुख्य कार्यकारी अधिकारी वसुमना पंत, पंचायत विभागाचे उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी डॉ. विनोद वानखडे यांनी ग्रामपंचायतींना सूचनाही दिल्या आहेत.

संयुक्त राष्ट्रसंघाने शाश्वत विकासाच्या उद्देशाने जाहीर केलेल्या जागतिक कार्यक्रम २०३० मध्ये १७ शाश्वत विकासाची ध्येय व त्या अंतर्गत १६९ साध्य यांचा समावेश आहे. ही शाश्वत विकासाची ध्येय साध्य करण्याकरिता १७ शाश्वत विकासाच्या ध्येयापैकी ९ संकल्पना केंद्र शासनाने निश्चित केल्या आहे. त्याकरिता वाशिम जिल्ह्यामध्ये २४ एप्रिल रोजीच्या राष्ट्रीय ग्रामपंचायत राज दिवस हा पंचायत राज दिवस म्हणून साजरा केला जातो. २४ एप्रिलच्या ग्रामसभेमध्ये संकल्प राबविण्याच्या ठरावाबरोबर त्यांच्या गावासाठी अत्यंत महत्त्वाचा, जिव्हाळ्याचा असा वर्षातील एक दिवस किंवा ग्रामपंचायत स्थापनेचा दिवस ग्रामसभेत निश्चित करावा लागणार आहे. तसेच घेण्यात येणाऱ्या ग्रामसभेत किमान एक संकल्प व अधिकतम ३ संकल्प राबविण्याचा संकल्प करणारा ठराव ग्रामसभेत पारित करावा लागणार आहे. जिल्हास्तरावर ग्रामपंचायत विकास आराखडे तसेच विविध विकास योजना व लोकसहभागाच्या माध्यमातून या १७ शाश्वत ध्येयांचे स्थानिकीकरण करणे आवश्यक आहे. यासाठी केंद्रशासनाने ९ संकल्पना/विषय निश्चित केले असून विषयाधारित भूमिका स्वीकारण्याबाबत सूचना दिलेल्या आहेत. राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियान अंतर्गत ९ संकल्पना/विषय राबविण्याबाबत कार्यवाही करावी, असे आवाहन उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी डॉ. वानखडे यांनी केले.

अशा आहेत ९ संकल्पना!

- गरिबी मूक्त आणि उपजिविका वृध्दीस पोषक गाव
- आरोग्यदायी गाव
- बालस्नेही गाव
- जल समृध्द गाव
- स्वच्छ आणि हरीत गाव
- पायाभूत सुविधा युक्त स्वयंपूर्ण गाव
- सामाजिक दृष्टया सुरक्षित गाव
- सुशासन युक्त गाव
- लिंग समभाव पोषक गाव

संकेतस्थळावर ठराव अपलोड करावा लागणार

ग्रामसभेत पारित करावयाचा, संकल्प राबविण्याबाबतचा विहित नमुन्यातील मंजूर केलेला ठराव 'व्हायब्रट ग्रामसभा पोर्टल'वर सर्व ग्रामपंचायतींनी अपलोड करावयाचा आहे. २४ एप्रिल २०२२ रोजीचा एक दिवस किंवा ग्रामपंचायत स्थापनेचा दिवस ग्रामसभेत निश्चीत करुन व त्याची माहिती पोर्टलवर भरावी. त्याचबरोबर सदर पोर्टलवर आवश्यक असलेली ग्रामपंचायतीतील कार्यरत कर्मचारी वृंद, ग्रामपंचायत भवनात इंटरनेटची सुविधा असल्याची माहिती ग्रामसभेची छायाचित्रे आदी माहिती भरावी लागणार आहे.

सकाळ TODAY

औरंगाबाद, रविवार, २४ एप्रिल २०२२ ४

आज जिल्ह्यात विशेष ग्रामसभा

पंचायतराज दिनानिमित्त 'व्हायब्रन्ट ग्रामसभा' संकल्पना

सकाळ वृत्तसेवा

औरंगाबाद, ता. २३ : राष्ट्रीय पंचायतराज दिनाच्या निमित्ताने औरंगाबाद जिल्ह्यातील ८६८ ग्रामपंचायती रविवारी (ता. २४) विशेष ग्रामसभांचे आयोजन केले आहे. यंदा पहिल्यांदाच पंचायतराज दिनी ग्रामसभा होत आहेत. या ग्रामसभेला 'व्हायब्रन्ट ग्रामसभा' असे नाव देण्यात आले आहे.

ग्रामसभेच्या परिणामकारक संचलनासाठी ग्रामसभेतील उपक्रमांची माहिती केंद्र शासनाने तयार केलेल्या व्हायब्रंट ग्रामसभा पोर्टल डॅशबोर्डवर अद्ययावत करावी यासाठी 'व्हायब्रंट ग्रामसभा' आयोजित करण्यात आली आहे.

दरम्यान केंद्र शासनाने देशातील जिल्हा परिषदांना नऊ शाश्वत विकास संकल्पना राबविण्याचे आदेश दिले आहेत. त्यानुसार २४ एप्रिलला राष्ट्रीय पंचायत राज दिवशी घेण्यात येणाऱ्या ग्रामसभेत किमान एक संकल्प राबविण्याचा संकल्प ठराव ग्रामसभेने पारित करावयाचा आहे. तसेच ग्रामसभेने पारित करावयाच्या संकल्प राबविण्याबाबतचा मंजूर केलेला ठराव व्हायब्रंट ग्रामसभा पोर्टलवर सर्व ग्रामपंचायतीने अपलोड करावयाचा आहे. तसेच ग्रामसभेमध्ये संकल्प राबविण्याच्या ठराव बरोबर त्यांच्या गावासाठी अत्यंत महत्त्वाचा आणि जिव्हाळ्याचा असा वर्षातील एक दिवस किंवा ग्रामपंचायत स्थापनेचा दिवस ग्रामसभेत निश्चित करावा, त्याची माहिती पोर्टलवर भरण्यात यावी, त्यासोबतच पोर्टलवर आवश्यक असलेली ग्रामपंचायतीतील कार्यरत कर्मचारी, ग्रामसभा ग्रामपंचायत भवनात इंटरनेट सुविधा, ग्रामसभेचे छायाचित्र इत्यादी माहिती भरायची आहे.

> **"केंद्र सरकारने गावांच्या शाश्वत विकासाच्या १७ ध्येयापैकी स्थानिक स्वराज्यशी निगडित ९ ध्येयापैकी एका ध्येयावर काम करण्याचे आदेश दिले आहे. त्यानुसार एका ग्रामपंचायतीला कमीतकमी एका ध्येयावर देण्यात येणार असून जिल्ह्यात पूर्ण ९ ध्येयावर काम करण्यात येणार आहे.**
> **- डॉ. सुनील भोकरे,**
> उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी

तेरावा राष्ट्रीय पंचायतराज दिन

राज्य सरकारच्या अधिकारांचे विकेंद्रीकरण करून पंचायतराज संस्थांना अधिकाधिक स्वायतत्ता देण्याच्या उद्देशाने केंद्र सरकारने २४ एप्रिल १९९३ म ७३ वी घटनादुरुस्ती केली. या घटनादुरुस्तीची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी १९९४ पासून सुरू झाली आहे. ७३ व्या घटनादुरुस्तीचा दिवस हा राष्ट्रीय पंचायतराज दिन म्हणून साजरा करण्याचा निर्णय तत्कालीन पंतप्रधान डॉ. मनमोहनसिंग यांनी सन २०१० मध्ये घेतला. या निर्णयानुसार २४ एप्रिल २०१० रोजी देशातील पहिला राष्ट्रीय पंचायतराज दिन साजरा करण्यात आला. येत्या रविवारी साजरा होत असलेला यंदाचा तेरावा राष्ट्रीय पंचायतराज दिन आहे.

Workshop on Resource and Localization Mapping

Workshop on preparation of PDI

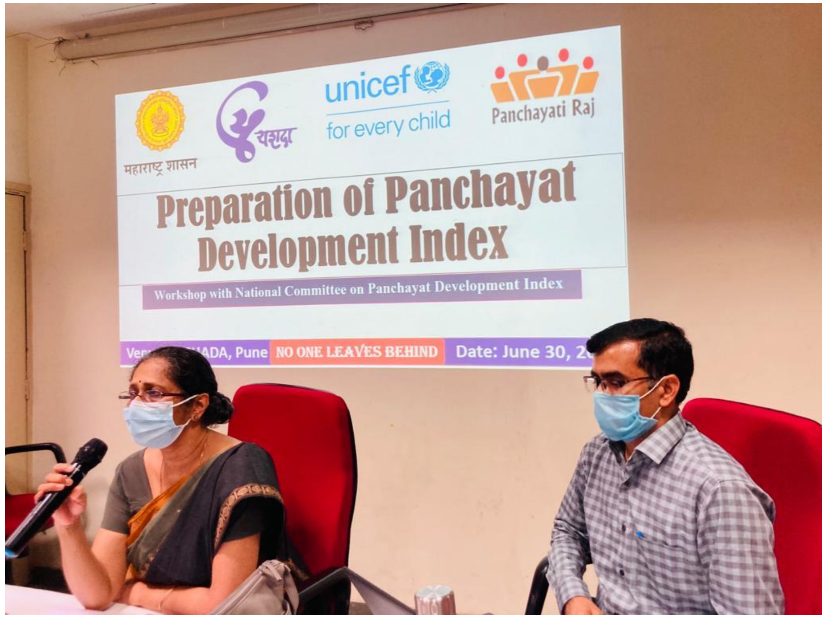

Thank YOU!

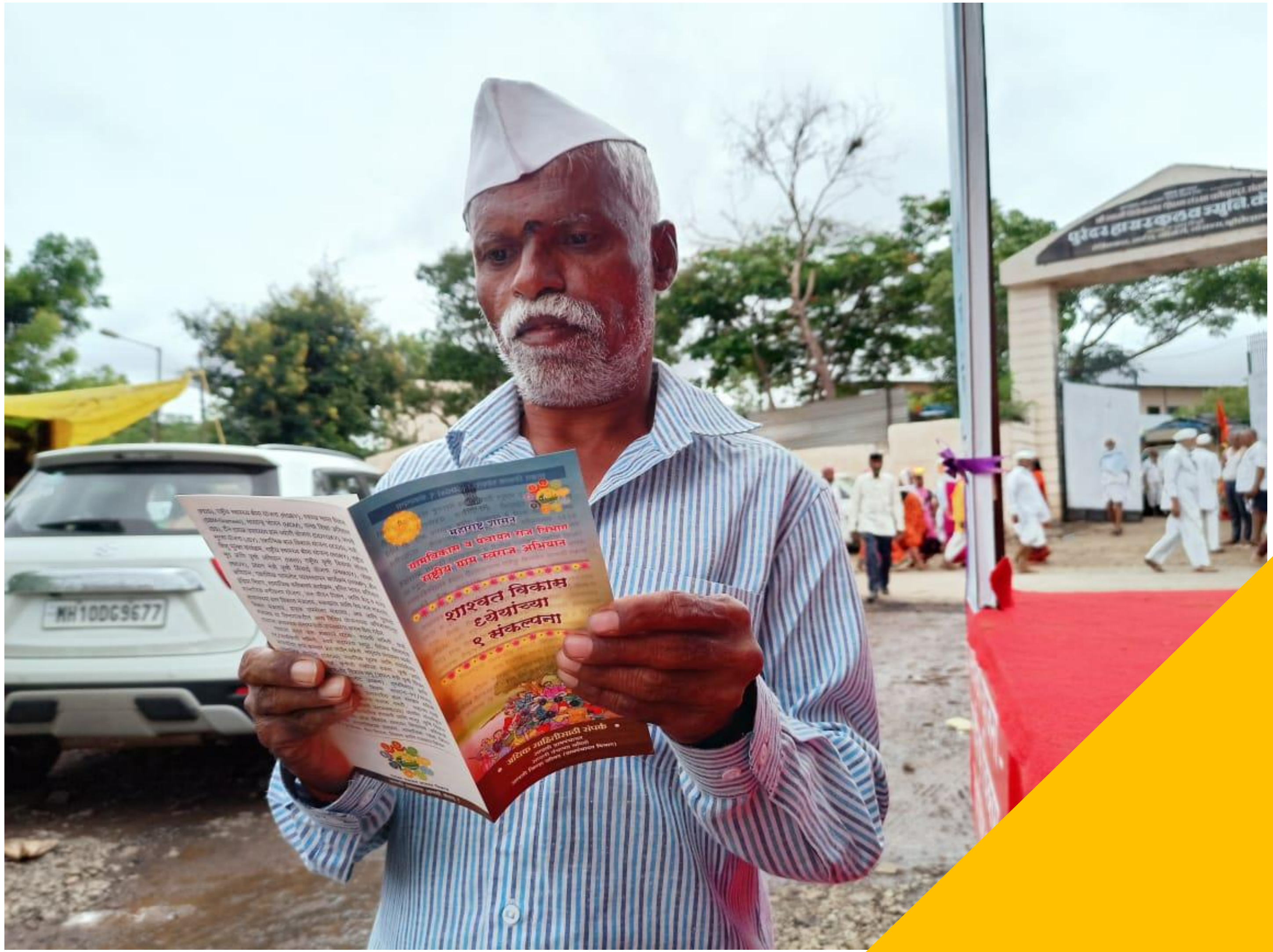
महाराष्ट्र शासन
ग्रामविकास व पंचायत राज विभाग
राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियान
शाश्वत विकास ध्येयांच्या ९ संकल्पना
MH10DG9677